מתני' (א)בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה (ב)וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא אמר רבי אושעיא (ב)כנגדו (ג)בגמל ניכר אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין אמר ליה רכובה בלא צומת הגידים וצומת הגידים בלא רכובה והא נחתכו קתני אישתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומת הגידין הדר אמר ולא אמרי ליה ואמר לי נחתכו קתני הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני רב פפא מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא (ג)למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וכן שניטל צומת הגידין וארכובה גופה כדעולא א"ר אושעיא ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומתה אמר רב אשי (ד)טרפות קא מדמית להדדי [א] אין אומרין בטרפות זו דומה לזו (ה)שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ואלו הן צומת הגידין רבה אמר רב [ב] (ו)אשי (ה)דאגרמא ולבר רבה בר רב הונא אמר רב [ג] אשי (ו)דאגרמא ולגיו רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב (ז)אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופה אמר ליה רבי אבא לא תציתו ליה הכי אמר רב יהודה (ח)היכא דפרעי טבחי והיינו (ט)רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי אמר רב יהודה אמר שמואל (י)צומת הגידים שאמרו מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ורב יעקב שמיה כי הוינן בי רב יהודה אמר לן שמעו מני מלתא דמגברא רבה שמיע לי ומנו שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי (ס)ארבעה (ח)בטדי בתורא בדקה מאי אמר אביי (כ)בליטי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חוורי לא הוו צומת הגידים

מר

מתני' רגליה. האחרונים: **ארכובה.** מפרש בגמ': (ו)**צומת הגידין.** למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלולית העצם שקורין ליינקרו"ן: **וכן שניטל.** אפילו לא נחתך העצם: **נשבר העצם.** ולא נחתך: **אם רוב בשר קיים.** מפרש בגמרא [ע"ב] רוב עוביו ורוב היקפו: **שחיטתו מטהרתו.** ומותר באכילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה [שמות כב] כדאמרינן (לעיל דף עג:) להביא האבר והבשר המדולדלין: שלשה עצמות בירך. התחתון והוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש. ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית התחובה באליה: **גמ' למטה.** דקתני מתני' כשרה: (י)**למטה מן הארכובה.** סמוך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו צומת הגידין קאמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי' צומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם אמצעי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למטה למטה מן הארכובה סמוך לה קאמר כשרה כדמסיים מילתיה ואזיל [א] דלארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: **למעלה למעלה מן הארכובה.** מיד קאמר טרפה דהיינו בצומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל צומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה: **כנגדו.** של אותו מקום דמתני': **בגמל ניכר.** דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מה.) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זנב העגל שאינה מגעת לערקום ארכובה הוי מום לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי איצטריך למיתני וכן שניטל דאע"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום צומת הגידין טרפה וכדמפרש לקמן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיה אלא לדידך דאמרת ארכובה תחתונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל צומת הגידין: **אמר ליה תנא ארכובה בלא צומת הגידין.** כמו(י) נשבר העצם והגידין קיימין ותנא צומת הגידין בלא ארכובה: **והא נחתכו.** לגמרי משמע אלמא תנא ליה ניטל הצומת ולמה ליה למהדר ולמתנייה והא ליכא למימר תנא רכובה עם צומת הגידין והדר תני צומת הגידין בלא ארכובה דאם כן ניתני ניטל צומת הגידין וכ"ש נחתכו: **לבתר דנפק.** עולא: **אמר.** רב יהודה לנפשיה: **מאי טעמא לא אמרי.** דלמטה דקאמר הוא למטה מן הארכובה ומצומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הצומת והדר תנא וכן שניטל הצומת דאם נחתך בתוך הצומת נמי טרפה: **הדר אמר.** שפיר עבדי דלא אמרי ליה: **ולא אמרי ליה.** בתמיה. וכי לא אמרתי לו טעם הגון רכובה בלא צומת וצומת בלא רכובה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני והכא נמי אי הוה אמרי ליה קא הוה דייק נמי לישנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בסמוך והיינו בצומת הגידין: **רב פפא מתני.** לדרב יהודה הכי: **למטה.** דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה איירי הלכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי זימנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה רכובה ומעצם אמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה: **למעלה למעלה מן הארכובה.** דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך: **וכן שניטל צומת הגידין.** ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת ורכובה גופה איזו היא: **כדעולא.** עליונה: ופרכינן ללישנא דעולא ודרב פפא **ומי איכא מידי דכי מדלי פסיק לה.** למעלה מן הצומת הגידין בעצם אמצעי כשרה: **וכי מתתי פסיק לה.** וכשמשפיל להו לחותכה בצומת טרפה: וכלישנא קמא דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל צומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: **אלו הן צומת הגידין.** מהיכן מתחיל והיכן (א)(ב) כח חיות הגידין: **דאגרמא ולבר.** משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן צומתין וקשורין השלשה יחד קרי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפללין זה מזה כדמפרש לקמן: **דאגרמא ולגיו.** אין נקראין צומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו עד הפרק: **דעילוי ערקומא.** עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך בין עצם אמצעי לאותו ערקום טרפה: **דערקומא גופה.** נחתכו גידין כנגד הערקום עצמו: **לא הליכו ליה.** דמחמיר טפי: **דפרעי טבחי.** במקום שפותחין הטבחין להפריש הבשר מן העצם כשמנקרין אותו ליינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא. לישנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים: **צומתין.** מחוברין יחד ונראין כגיד אחד: **ועד כמה.** ארכו של צומת: (ס)**ארבעה בטדי.** ארבע אצבעות: **בליעי.** קודם שיבלעו בתוך הבשר: **אשוני.** קשין: **רכיכי.** לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין:

דזיגי

אלא לדידך מאי כו'. תימה דלמא סובר כמ"ד צומת הגידין הוי דאגרמא ולבר דהיינו כשיוצא מן העצם אבל למעלה מן הארכובה לא מיטרף משום צומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכלל דהוה פשיטא ליה דצומת הגידין הוי דאגרמא ולגיו ועוד דרב יהודה דקאמר בסמוך היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא דקאמר עילוי ערקומא שהוא עדיין יותר: **הכא** נמי מן הארכובה ולמעלה קתני. לעולא ניחא דמצי לפרש מן הארכובה ולמטה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד צומת הגידין מכל מקום כיון דמיתוקם למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

מר

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף א:

סח ב מיי' שם הל"ו ועי' בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו ס"א:

סט ג מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף א:

ד [מיי' שם הלכה טו]:

ע ה ו מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ב:

עא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

ח [טוש"ע שם סעיף ג]:

עב ט י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

* * *

רבינו גרשום

נשבר העצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה: ברכובה הנמכר' עם הראש. מקום שחותך רגל של בהמה זו היא ארכובה: עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת ענקירון וניכר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו: אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים: והא נחתכו קתני והיאך יכלת לאוקמיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע דנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים טרפה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני הכא נמי כשאני אי לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים הוא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני כלומר (א) למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתניתין בקרוב לרכובה בין מלמעלה ובין מלמטה דוהו בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים לפיכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומצינן לאוקומי דלא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כדעולא. ומי איכא מידי דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקמינן למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מידי כו' כלומר דאמרינן למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה: דאגרמא ולבר גידים של מעלה מן השופי דאגרמא ולגו בגידים שבין בשר לעצם דעילוי ערקומא שקורין בלשון כנען טי"ג ושעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים.

מסורת הש"ס

א) לעיל מב: נו., ב) [בכורות מה.], ג) [עיין פי' רשב"ם פרשה חיי שרה בפסוק ויברך הגמלים], ד) ב"ב קל: ע"ש לעיל מח: [נה: מ.], ה) [היינו רב אשי הקדמון], ו) [בערוך ערך ערקומא איתא רב אשי], ז) [צ"ל דרבא], ח) [גרסת הערוך בערך כרי"ס יע"ש בערך בטדי מ"ש בשם ר"ח], ט) [צ"ל אחר ד"ה וכן], י) עיין רש"א, כ) בס"א: כגון,

* * *

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ארבעה. עי' לעיל דף ג ע"ב ברש"י ד"ה בטדא ולעיל דף מד ע"א בתוס' ד"ה בדי:

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלו הן וכו' והיכן כלה כח:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אין אומרין בטריפות זו דומה לזו שהרי. נ"ב עי' לעיל נה ע"ב רש"י בד"ה שהרי חותכה ועי' בתוס' ב"ב דף קל ע"ב תוס' ד"ה שהרי ודו"ק: **ב]** שם רבה אמר רב אסי. נמחק מלת אסי. ונ"ב אסי: **ג]** שם רבה בר רב הונא אמר רב אסי. נמחק מלת אסי. ונ"ב אסי:

* * *

לעזי רש"י

ציינקרו"ן. עצם העקב.

* * *

מוסף רש"י

צומת הגידין. מקום שהגידין צומתין ומתחברין ומתהדקין, לשון חותם צומתו דספחים (מ.) אשטרייטמ"א בלע"ז (לעיל נז: ועי' איכה ג נג). שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה. נחתך בשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה, נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שסמוך מכאן טרפה, כדאמרינן וכן שניטל צומת הגידין, ואע"פ שלא נחתך העצם (לעיל נח:). אי: חתוך קימנין אי גיד צואריה ומתה, חתוך כל כתפיה וחיה (לעיל נה:).

* * *

שיטה מקובצת

א] ואזיל דבארכובה הנמכרת: **ב]** מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין:

א) נראה דצ"ל כלומר למטה מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה בעינן לאוקמי מתני' וכו'.